

Дарагая Алана!

Мне 56 гадоў, таму я яшчэ добра памятаю часы несвабоды ў нас, у былой Чэхаславакіі. Я нямала ў той час перажыў: хадзіў на допыты, восем месяцаў сядзеў у турме. З гэтай прычыны я маю прынамсі прыблізнае ўяўленне пра тое, што Ты зазнаеш, што зазнаюць усе цудоўныя і адважныя людзі ў вас, у Беларусі.

Я кажу “прынамсі прыблізнае”, бо думаю, што лукашэнкаўскі рэжым паводзіцца больш брутальна, чым наш у канцы 80-х гадоў. Тым больш я захапляюся вашай адвагай... і разумею, якой вялікай мусіць быць ваша рашучасць нешта змяніць.

Я памятаю тое адчуванне, калі мы маглі слухаць “Радыё Свабода” і “Голас Амерыкі”, але ані гэта не магло змяніць уражання, што нас пасадзілі ў адну вялікую турму, дзе нашы назіральнікі сапраўды могуць рабіць што хочуць. Адчуванне безнадзейнасці і страху.

І ўсё адно нас пасля 1985 года, калі ў Савецкім Саюзе пачалася гарбачоўская перабудова, з кожным месяцам становілася больш і больш, звычайных людзей, а не дысідэнтаў або падпісантаў “Харты 77”, проста тых, якія адчувалі, што рызыка, якую яны сваім выступам супраць рэжыму на сябе бяруць, таго вартая.

Тое, што вы робіце, не толькі смела, але і правільна. І важна.

Нават калі б вам усім – а часам і нам тут, здалёк – здавалася, што ў вас на гэта недастаткова сілы, каб таго каменнага комтура разам з яго салдатнёй перамагчы... нават калі б гэта цяпер, у гэтыя месяцы, не атрымалася, тая велізарная энергія і вялізная чалавечая воля, укладзеная ў пратэсты супраць рэжыму, проста не можа выпарыцца!

Я прыгадваю, як усё выглядала ў нас.

У жніўні 1988 г., праз дваццаць гадоў пасля савецкай акупацыі нашай краіны, камуністычны рэжым быў так прызвычаены да шматгадовай пасіўнасці грамадзян, што да тых значных круглых угодкаў ніяк не падрыхтаваўся. А адбылася вялікая, абсалютна спантанная дэманстрацыя, якая хоць і не мела вялікага розгаласу ў той гістарычны момант, але дзясяткам, а хутчэй сотням тысяч іншых людзей паказала, што яны ў сваім патаемным жаданні змены не самотныя.

Такім чынам, прамінулі ўсяго два месяцы, і пры святкаванні чарговых круглых угодкаў (заснавання рэспублікі прэзідэнтам Масарыкам) адбылася наступная вялікая дэманстрацыя.

Гэтым разам рэжым добра падрыхтаваўся і досыць брутальна дэманстрацыю задушыў.

Але ўжо было позна.

Праз няпоўныя тры месяцы настаў Палахаў тыдзень, калі ў Празе дэманстравалі штодня, не зважаючы на дубінкі і вадамёты... і гэта былі дні, пасля якіх я ўжо ведаў, што гэты рэжым падзе!

Мінула яшчэ дзесяць месяцаў, перш чым мы перамаглі.

Я ведаю, што тады час для такога перавароту быў больш спрыяльны, чым цяпер.

Камуністычны рэжым абрынаўся ва ўсёй сярэдняй Еўропе, а ўладары ў паасобных краінах не былі заражаныя такой верай ва ўласныя сілы і магчымасці, як Лукашэнка.

Але і яго дні злічаныя, хоць ён пра гэта, можа, яшчэ не ведае.

Вытрымайце!

Свет і Еўропа цяпер занятыя каранавіруснай пандэміяй, адыходам Брытаніі з Еўразвязу, амерыканскімі прэзідэнцкімі выбарамі, і здаецца, што гэта – халера! – не найлепшы час для перавароту ў Беларусі.

Але ўжо цяпер вы здолелі зрабіць столькі, што гэта немагчыма павярнуць назад.

Свет ужо не можа сумнявацца, што большасць беларусаў прагне свабоды больш, чым сумнеўных гарантый, якія ім прапануе лукашэнкаўскі рэжым.

Трымайся і Ты, Алана! З кожным днём Ты бліжэй не толькі да асабістай свабоды, але і свабоды ўсёй Беларусі!

Марцін Райнэр (нар. 1964)

чэшскі паэт, празаік, выдавец і арганізатар культурных акцый.

Марцін Райнэр шмат гадоў даследуе жыццё і творчасць чэшскага паэта Івана Блатнага, пра якога ў 2014 годзе выдаў кнігу пад назвай “Паэт. Раман пра Івана Блатнага”. Кніга перамагла ў анкеце “Кніга года” штодзённіка “Лідовэ новіны”. За свае іншыя творы Райнэр быў узнагароджаны, напрыклад, прэміяй “Magnesia litera” ці Прэміяй Ёзэфа Шкворацкага. Ягоныя творы перакладаліся на нямецкую, французскую, англійскую, харвацкую, польскую ці вугорскую мовы.

Пасля вучобы ў Ваеннай гімназіі імя Яна Жыжкі ў Мараўскай Тршэбаве, якую ён скончыў у 1982 годзе, ён паступіў у Вышэйшую школу наземных войскаў у Вышкаве. Пакінуўшы службу ў арміі, далей ён працаваў прадаўцом у букіністычнай краме або разносчыкам прэсы. У 1986–1988 гг. арганізаваў некалькі дыскусійных вечароў з пісьменнікамі; напярэдадні лістапада 1989 года зладзіў вечар, прысвечаны эміграцыйнаму паэту Івану Блатнаму, дзе прадставіў таксама літаратараў Івана Вэрніша і Андрэя Станкавіча.

Пасля рэвалюцыі 1989 года ўдзельнічаў у заснаванні часопіса “Proglas”, потым перайшоў на ўласныя хлябы і ладзіў розныя культурніцкія акцыі, напрыклад, першыя выступы ў Брне пісьменнікаў-выгнаннікаў Ёзэфа Шкворацкага, Здэны Саліваравай ці Паўла Тыгрыда або цыкл лекцый “Школа паэзіі”. Пэўны час быў прэс-сакратаром Міністэрства культуры Чэхаславакіі.

У кастрычніку 1993 года Райнэр стаў галоўным рэдактарам выдавецтва “Lidová demokracie – Petrov”, якое належала Чэхаславацкай народнай партыі. На сваёй пасадзе разам з паэтам Іржы Кубенам ладзіў штогадовыя легендарныя “Сустрэчы паэтаў на замку Бітаў”, а ў 2001–2004 гг. Міжнародны паэтычны фестываль “Паэзія без межаў”, які потым змяніўся ў конкурсны агляд “Slam Poetry”. Пасля скасавання выдавецтва ў 2005 годзе Райнэр заснаваў больш камернае выдавецтва “Druhé město”, уладальнікам якога застаецца дагэтуль. Апошнім часам літаратар ангажуецца ў лакальнай палітыцы і займаецца стварэннем у Брне даследчага цэнтра халакосту.



Марцін Райнэр



Алана Гебрэмарыям

Алана Гебрэмарыям (нар. 1997)



нядаўна скончыла Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт па спецыяльнасці “стаматалогія”. З 2018 года яна – грамадская актывістка (Моладзевы блок, уваходзіць у кіраўніцтва Задзіночання беларускіх студэнтаў), была кандыдаткай на парламенцкіх выбарах 2019 года ад сацыял-дэмакратычнай грамады. Калі пачаліся паслявыбарчыя пратэсты, у жніўні 2020 года стала сябрай галоўнага складу Каардынацыйнай Рады і дарадцай Святланы Ціханоўскай у справах моладзі і студэнцтва. З дзяцінства зазнавала дыскрымінацыю ці хутчэй кплівае стаўленне з прычыны эфіёпскага паходжання бацькі. 12 лістапада ў кватэрах некалькіх студэнцкіх актывістаў, у тым ліку Аланы Гебрэмарыям, прайшлі ператрусы, самі актывісты былі затрыманыя. Пазней высветлілася, што іх абвінавачваюць у арганізацыі масавых беспарадкаў.